

Terminivara
EHITISTE PROJEKTEERIMINE

Ehituse üldterminid

Termin	Määratlus ehk definitsioon	Selgitused
ehitis <i>construction works</i>	aluspinnasega ühendatud või sellele toetuv inimese ehitatud objekt	<i>Ehitised jagunevad hooneteks ja rajatisteks.</i> <i>Ehitiste alla ei kuulu registrisse kantud sõiduvahendid.</i>
hoone <i>building</i>	aluspinnasega ühendatud või sellele toetuv, väliskeskkonnast piirdetarindiga eraldatud siseruumiga ehitis, mis on kavandatud elamiseks, töötamiseks, ladustamiseks või muudeks sellesarnasteks toiminguteks	<i>Tuleb ette ehitisi, millel on küll väliskeskkonnast eraldatud siseruum, kuid olemuslikult pole ehitatud elamiseks ega püsivaks töötamiseks - näiteks tuletorni laternaruum, silla või tunneli hooldusruum, elektritrafo teatud juhtudel, hüppetorni trepikoda jne.</i>
rajatis <i>civil engineering works</i> <i>landscape facility</i>	aluspinnasega seotud maastikuobjekt või tehnosüsteemi toimimiseks vajalik ehitis	<i>Maastikurajatiste tüübid on näiteks avaliku ruumi rajatised (tänav, plats), kultuurirajatised (lauluväljak, memoriaal), spordirajatised (staadion, hüppetorn), puhkuserajatised (park, mänguväljak). Need tüübid võivad olla ka hübriidsed.</i> <i>Tehnorajatiste tüübid on näiteks: transpordirajatis (sild, tunnel, rööbastee), rannikurajatis (sadamakai, tuletorn), energeetika ja siderajatis (õhuliin, tuule-elektrigeneraatori torn, kaablikanal), ladustamisrajatis (silo, reservuaar, konteinerite plats), veekäitlusrajatis (kollektortorustik, reovee-puhastusseade), hüdrotehnikarajatis (tamm, paisjärv).</i>
ehitise projekteerimine <i>construction design</i> <i>work</i>	ehitise arhitektuuri, insenerilahenduste või kasutatava tehnoloogia kavandamine	<i>Ehitise projekteerimise tulemus võib olla jagatud järgmisteks osadeks:</i> <i>1) eskiisprojekt; 2) eelprojekt;</i> <i>3) põhiprojekt; 4) tööprojekt.</i>
ehitamine <i>construction, building</i>	ehitise või selle osa püstitamine, rajamine, paigaldamine, ümberehitamine, renoveerimine, restaureerimine, konserveerimine või lammutamine, mille tulemusel tekib uus ehitis või muutuvad ehitise füüsilised omadused ja/või väljanägemine või ehitis kaob	<i>Ehituse arendusprojekti seisukohast võib vaadelda järgmisi ehitamise all- etappe: 1) ehitamise ettevalmistamine; 2) ehitamine;</i> <i>3) ehitise üleandmine-vastuvõtmine.</i>

ehitise üleandmine- vastuvõtmine <i>handover</i>	ehitustööde lõpetamisel läbiviidav tegevus, mille põhjal määratakse kindlaks ehitise või selle osa põhiline või lõplik valmidus	<i>Eristatakse lepingulist ja ametkondlikku üleandmist-vastuvõttu. Ehitise üleandmise-vastuvõtmise lõppeesmärk on ehitise või selle osa kasutamiseks valmisoleku fikseerimine, milleks võib olla kasutusluba, kasutusteatis, tellija heakskiit vms.</i>
ehitise korrashoid <i>maintenance</i>	tegevus, mille eesmärk on säilitada või taastada ehitise toimimine ja kasutamine kavandatud tingimustel	<i>Ehitise korrashoiu aluseks võib olla kasutus- ja/või hooldusjuhend.</i>

Ehitise arendusprojekt / ehitusprojekt ja selle osad

Termin	Määratlus ehk definitsioon	Selgitused
ehitise arendusprojekt / ehitusprojekt <i>construction development project</i>	alguse ja lõpuga plaanipärane tegevus ehitusega seotud eesmärgi saavutamiseks	<i>Ehitise arendusprojekti võib jagada järgmisteks põhietappideks: 1) algatamine; 2) projekteerimine; 3) ehitamine.</i>
ehitise arendusprojekti algatamine <i>project initiation?</i>	majanduslike ja tehniliste põhiantmete kogumine, analüüs ja dokumenteerimine tellija või kasutaja vajaduste määramiseks ning ehituse arendusprojekti eesmärkide formuleerimiseks	<i>Ehitise arendusprojekti kui terviku vaatevinklist võib vaadelda järgmisi algatamise all-etape: 1) vajadusuuring; 2) teostatavusuuring; 3) projekti plaanimine.</i>
vajadusuuring <i>needs assessment</i>	sotsiaalsete, majanduslike ja tehniliste põhiantmete kogumine, analüüs ja dokumenteerimine tellija või kasutaja eesmärkide ja vajaduste määramiseks	<i>Vajadusuuringu tulemusena koostatakse uuringu aruanne ja tehakse ehitamise vajaduse otsus.</i>
teostatavusuuring <i>feasibility study</i>	kavandatava ehituse arendusprojekti majanduslike, tehniliste, organisatsiooniliste ja muude võimaluste analüüs ning ehituskestuse ja keskkonnamõju hindamine, mis hõlmab ehitiste võimalike asukohtade ja tehniliste lahenduste võrdlevat analüüsi, piirangute väljaselgitamist ning mille eesmärk on hinnata arendusprojekti otstarbekust, riske, lahendusvõimalusi ja tasuvust	<i>Teostatavusuuringu tulemusena koostatakse uuringu aruanne ning esitatakse soovitud võimalike lahenduste kohta või ettepanek ehituse arendusprojekti katkestamiseks.</i>
projekteerimise ja ehitustegevuse plaanimine <i>project planning</i>	vajadus- ja teostatavusuuringute põhjal tehtud otsuste alusel ehituse arendusprojekti eesmärkide formuleerimine, ehitusuuringute tegemine, kontseptuaalse lahenduse väljatöötamine, keskkonnamõju- ning maksumushinnangu koostamine, mille eesmärk on andmete koondamine projekteerimise lähteülesandeks	<i>Projekti plaanimise tulemusena koostatakse projekti plaan, mille andmete alusel tehakse investeerimisotsus. Projekti plaanimine võib sisaldada ka eskiisprojekti koostamist.</i>

detailplaneering <i>detailed plan</i>	määratud ala ruumilise terviklahenduse loomiseks koostatav avalik planeerimisdokument, mis sätestab kinnistute lähiaastate maakasutuse ja ehitusõiguse ning on aluseks ehitustegevusele	
---	---	--

Ehitise projekt ja selle osad

Termin	Määratlus ehk definitsioon	Selgitused
ehitise projekt <i>construction design documentation</i>	projekteerimise tulemusena loodud arhitektuuri- ja/või insenerilahenduste dokumentide kogum, mis määrab ehitise esteetilise ja tehnilise lahenduse ning kvaliteedinõuded	<i>Ehitise iseloomust tulenevalt võib olla näiteks hoone projekt, silla projekt, sadamakai projekt, maastiku projekt vms. "Ehitise projekt" asendab varem käibel olnud termini "ehitusprojekt". Ehitise projekti koostamine võib olla jagatud järgmisteks osadeks: 1) eskiisprojekt; 2) eelprojekt; 3) põhiprojekt; 4) tööprojekt.</i>
eskiisprojekt <i>concept design</i>	ruumilahenduse või tehnilise lahenduse üldpõhimõtet kujutav arhitektuuri- või insenerilahenduste kavand koos selgitustega, milles esitatakse kavandatava ehitise terviklik visioon ja toimimise põhimõtted	
eelprojekt <i>preliminary design</i>	ehitise projekti dokumentide kogum, milles esitatakse ehitise projektlahenduse põhimõtted ja kvaliteedi üldine kirjeldus ning mis võib olla ehitusloa taotlemise alus	
põhiprojekt <i>detailed design</i>	ehitise projekti dokumentide kogum, milles esitatakse ehitise projektlahendus ja põhilised kvaliteedinõuded detailsusega, mis on piisav alus ehituskulude hindamisele ja ehitushanke korraldamisele	
tööprojekt <i>construction work documentation</i>	ehitise projekti eelnevate projekteerimisstaadiumide väljundeid arvestav dokumentide kogum, milles esitatakse ehitamist ja kvaliteedikontrolli võimaldava detailsusega ehitise projektlahendus	
ehitustööde projekt <i>execution specification</i>	dokumentide kogum, mis sisaldab tööde korraldamise, tehnoloogia, materjalide ja tegevuste kirjeldusi, jooniseid ning on vajalik ehitustööde tegemiseks ning tööde kvaliteedi ja ohutuse tagamiseks	<i>Ehitise projekt ja ehitustööde projekt peavad sisaldama ehitamiseks vajalikku teavet.</i>
tootejoonis <i>fabrication drawing</i>	ehitise projekti lahendusest lähtuv ning tootja tehnoloogilisi võimalusi ja eripära arvestav dokument või dokumentide kogum vastava ehitustoote valmistamiseks ja käsitlemiseks	<i>Tootejoonised ei kuulu ehitise projekti või ehitustööde projekti hulka, need koostab tootja või lepatakse eraldi kokku.</i>

Ehituse arendusprojekti / ehitusprojekti osalised

Termin	Määratlus ehk definitsioon	Selgitused
kinnistu omanik <i>property owner</i>	isik, kellele kuulub kinnistu	
ehitustellijaja <i>construction client</i>	isik, kelle tellimusel viiakse ellu ehituse arendusprojekt või selle etapp	<i>Ehitustellijaks võib olla kinnistu omanik, temale kuuluva organisatsiooni esindaja või väljastpoolt palgatud isik.</i>
ehitise kasutaja <i>construction user</i>	isik, kes kasutab või hakkab kasutama ehitist oma eesmärgipäraseks tegevuseks	
ehitusjuht / ehituse arendusjuht <i>construction project manager</i>	ehitustellijaja huve esindav projektijuht, kes korraldab ehituse arendustegevust	<i>Ehituse arendusjuht kasutab talle antud volituste piires tellija otsustusvõimu (näiteks hangete korraldamine).</i>
ehitise projekti tellija <i>customer of construction design documentation</i>	isik, kes tellib ehitise projekti	<i>Ehitise projekti tellijaks on enamasti ehitustellijaja või tema volitatud esindaja.</i>
ehitise projekteerimise projektijuht <i>design manager</i>	projekteerimise juhtimise alase pädevusega füüsiline isik, kes korraldab ja koordineerib ehitise projekteerimist	<i>Projekteerimise projektijuhilt eeldatakse inseneri või arhitekti pädevust ja projekteerimise juhtimise kogemust.</i>
ehitise peaprojekterija <i>principal designer</i>	projekteerimisalase pädevusega juriidiline isik, kes juhib projekteerimist ning vastutab ehitise projekti erinevate osade kokkusobivuse eest	<i>Peaprojekterijalt eeldatakse inseneri või arhitekti pädevust ja projekteerimise projektijuhtimise kogemust.</i>
ehitise projekterija <i>construction designer</i>	arhitekt või insener, kes kavandab arhitektuuri- ja/või insenerialade projektlahendusi	<i>Projekteerija töö tulemusel valmib ehitise projekt või selle osa.</i>
ehitise projekteerimise ettevõte <i>design contractor</i>	arhitektuuri- või inseneeriaettevõte, kes koostab ehitise või selle osa projekti	

Arhitektuur

Termin	Määratlus ehk definitsioon	Selgitused
arhitektuurikontseptsioon <i>architectural concept</i>	täpsele arhitektuurilahendusele eelnev üldistatud visioon või abstrakne mõte, millel võib, aga ei pruugi veel olla visuaalset väljendust	Võtta kasutusele seni kasutatud "arhitektuurne kontseptsioon" asemel.
arhitektuuriidee <i>architectural idea</i>	täpsele arhitektuurilahendusele eelnev visualiseeritud kontseptsioon	Võtta kasutusele vormi "arhitektuurne idee" asemel. Kasutada kõikide teiste liitsõnade puhul sarnaselt, näiteks arhitektuurimõte, -uurimus, -nõue, -projekt, -lahendus, -joonis jne. ("arhitektuuriline" kui "arhitektuuri-" sünonüüm ei ole eriti kasutuses, aga mõnes kontekstis võib sobida, nt "arhitektuuriline liialdus")
arhitektuuriskeem <i>architectural scheme, diagram, schematic drawing</i>	arhitektuuriidee skemaatiline joonis, mis aitab selgitada ruumiseoseid või tehnilisi lahendusi, aga ka seoseid muude valdkondade või abstraktsete mõistetega	Arhitektuuriskeem kirjeldab arhitektuurikontseptsiooni, selle vorm ja kujutamise viis on vaba. Võtta kasutusele "arhitektuurne skeem" asemel.
arhitektuurivisand <i>architectural sketch</i>	vabas vormis arhitektuuriideed kirjeldav joonis või joonistus	Visand on oma detailsuses üldisem kui eskiisprojekt.
asukoha analüüs <i>site analysis</i>	tegevus, mille käigus analüüsitakse asukoha potentsiaali ja võimalusi lähtuvalt püstitatud eesmärgist	Protsessi käigus uuritakse koha geograafilisi, sotsiaalseid, ajaloolisi, kliimaatilisi, ruumilisi jms omadusi ning sünteesitakse need visuaalseks ja tekstiliseks infoks. Analüüsi tulemus esitatakse tavaliselt skeemide, piltide, diagrammide ja selgitavate tekstidena.
ruumianalüüs <i>spatial analysis</i>	tegevus, mille käigus uuritakse ruumivajadusi ja -võimalusi; olemasoleva ehitise korral analüüsitakse ruumi vastavust kasutaja muutunud vajadustele ning võimalusi selle kohandamiseks	Esitatakse tavaliselt skeemide, piltide, diagrammide, eskiisjooniste, näitepiltide ja selgitavate tekstidena. Näiteks alustatakse kooliruumide kaasajastamisel sageli ruumianalüüsist, et kindlaks teha, kas olemasolevaid ruume on võimalik viia vastavusse muutunud õpikäsituse ja õpilaste arvuga või on otstarbekam ehitada uus hoone.
arhitektuuriidee kavand <i>conceptual design documentation</i>	peamiselt arhitektuurivõistlustel ja projekteerimishangetel kasutatav arhitektuuriidee kirjeldus, mis koosneb üldjuhul skeemidest, joonistest, 3D-vaadetest jms, ning mis peab vastama püstitatud lähteülesandele	Mõnikord nimetatakse seda ka eeleskiisiks.

arhitektuurivõistlus <i>architecture competition, architectural design competition, design competition</i>	võistlus, mille eesmärk on leida lähteülesandele vastav parim ideekavand	<i>Kasutatakse ka terminit "konkurss", aga soovitatav on eelistada omasõna "võistlus".</i> <i>Kommentaar: võistlusse võib olla kaasatud ka teiste erialade spetsialiste, kuid kõige olulisem on arhitektuuri-ideekavandi kvaliteet.</i>
projekteerimisülesanne <i>design task</i>	tellijal poolt projekteerijale esitatav ja koostöös projekteerijaga täpsustatav lähtematerjalide kogum, mis annab piisava täpsusega edasi tellija ootuse kavandatava ehitise osas	<i>Projekteerimisülesanne sisaldab kogu olemasolevat alusinfot (ruumiprogramm, logistika kirjeldus, projekteerimistingimused, topogeodeetilise alusplaan, eelarve jms).</i>
projekteerimistingimused <i>design brief</i>	pädeva asutuse, üldjuhul kohaliku omavalitsuse poolt esitatavad nõuded ja piirangud konkreetse asukohta kavandatavale ehitisele	<i>Projekteerimistingimused antakse üldjuhul objektile, millele ei ole vaja koostada detailplaneeringut või mille kinnistu planeering on vananenud.</i>
koha spetsiifika <i>site specifics</i>	asukoha eripära, mis tuleneb selle kultuurikeskkonnast, paiknemisest maal või linnas, ümbritsevatest ehitistest, maastikust, liikumisteedest jne	
kohaspetsiifiline <i>site-specific</i>	asukohapõhine ja asukoha eripäraga arvestav	
ruumiprogramm <i>spatial requirements</i>	tellijal poolt antud ja koostöös projekteerijaga täpsustatav vajalike ruumide loetelu ja omavaheliste seoste kirjeldus	<i>Sisaldab piisaval hulgal infot ja märkusi, mis on vajalikud hoone ruumijaotuse ja sisemise logistika kavandamiseks.</i>
mahuline liigendamine <i>massing</i>	ehitise mahtude osadeks jaotamine ja nihutamine üksteise suhtes nii horisontaal- kui vertikaalsuunal	<i>Liigendamine on vajalik üldjuhul suurte mahtude visuaalseks vähendamiseks, valgustingimuste parandamiseks, arhitektuuri mitmekesistamiseks, inimõõtmelise ruumi loomiseks jne.</i>
ruumijaotus <i>spatial layout</i>	siseruumide paigutus, kuju ja suurus ning ruumide omavahelised suhted kogu hoone ulatuses	<i>Ruumijaotus antakse üldjuhul põhiplaanide ja lõigetena, täpsusaste sõltub töö staadiumist.</i>
hoonesisene logistika <i>building logistics</i>	inimeste, aga ka loomade, kauba, jms liikumine ning tegevus hoone piires	<i>Liikumisteed esitatakse vajadusel eraldi skeemidena, näiteks evakuatsiooniteede selgitamiseks.</i>
ruumide funktsionaalsed seosed <i>functional connections (connectivity, circulation, access)</i>	ruumide omavahelised seosed lähtuvalt ruumide otstarbest, kasutusviisist, ohutusest, ligipääsetavusest, lisaks ruumide ühis- ja ristkasutuse võimalused, omavaheline seotus, ühendavad käiguteed jms	<i>Esitatakse vajadusel eraldi skeemidena.</i>

asendiplaan <i>site plan</i>	kavandatava objekti kinnistu ja/või lähiümbruse plaanilahenduse joonis, sealhulgas hoonete paigutus, maastikukujundus, teed, platsid, kommunikatsioonid, valgustus, haljastus, väikevormid jne	<i>Asendiplaani lahenduse võib esitada lisaks kahemõõtmelisele joonisele kolmemõõtmeliste joonistena, näiteks aksonomeetria või perspektiivvaatena.</i>
fassaadilahendus <i>façade design</i>	hoone välisilme, sealhulgas välisseinte, akende, välisuste, -treppide, rõdude, katuste, karniiside, korstende jt välisdetailide kujundus ja tehniline lahendus, mille täpsusaste sõltub töö staadiumist	<i>Fassaadilahendus antakse üldjuhul vaadete ja lõigetena. Mõnikord võib olla fassaad ka rajatisel, näiteks mälestusmärgil.</i>
visualiseerimine <i>visualisation</i>	olemasoleva või kavandatud ehitise, ruumi, detaili või mõne muu objekti, aga ka näiteks arhitektuuriidee kahe- või kolmemõõtmelise kujutamise enamasti jooniste, perspektiivvaadete või vabakäejoonistustena	<i>Ehitise projektis on visualiseerimise väljundid plaanid, lõiked ja muud joonised, 3D-visualiseeringud.</i>
arhitektuurimakett <i>scale model</i>	olemasolevat või kavandatud ehitist, ruumi, detaili või mõnd muud objekti, aga ka näiteks arhitektuuriidee kirjeldav ruumiline kujutis, mis valmistatakse füüsilisest materjalist ning on enamasti vähendatud mõõtkavas	
arhitektuurimudel <i>architectural model</i>	digitaalne või füüsiline modelleeritud objekt olemasolevast või kavandatud ehitisest, ruumist, detailist või mõnest muust objektist	<i>Mudeli eesmärgiks võib olla uurida ja katsetada objekti teatud omadusi.</i>
kolmemõõtmeline ehk 3D-mudel <i>3D model</i>	digitaalne ruumiline mudel olemasolevast või kavandatud ehitisest, ruumist, detailist või mõnest muust objektist, aga ka näiteks arhitektuuriideest	<i>3D-mudeli edasitöötlemise üheks väljundiks on 3D-vaated.</i>
kolmemõõtmeline ehk 3D-vaade <i>3D view</i>	olemasoleva või kavandatud ehitise, ruumi, detaili või mõne muu objekti, aga ka näiteks arhitektuuriidee ruumiline kujutis tasapinnal	<i>3D-vaate väljundiks on enamasti perspektiivvaade või aksonomeetiline vaade</i>
arvutuslik arhitektuur <i>computational architecture</i>	arvutuslike meetoditega kavandatav arhitektuur	<i>Sia hulka kuuluvad näiteks algoritmiline, parameetiline ja generatiivne arhitektuur.</i>
algoritmiline arhitektuur <i>algorithmic architecture</i>	algoritmidel põhinev arvutuslik arhitektuur	
parameetiline arhitektuur <i>parametric architecture</i>	numbriliste parameetrite töötlusel sündiv arvutuslik arhitektuur	
generatiivne arhitektuur <i>generative architecture</i>	läbi andmeanalüüsi ja/või korduvprotsesside loodud arvutuslik arhitektuur	